

Шакури, Муҳаммадҷон. *Садрӣ Бухоро*. Душанбе: Деваштич, 2005, 330с.

Shakuri, Muhammadjon. *Sadri Bukhoro*. Duşanbe: Devashtich, 2005, 330 s.

ÖZET

Mukhamadzhon Shukurii Bukhoro'i'nin "Sadri Bukhoro"su

Садрӣ Бухоро

Bu kitap Sharifdzhon-makhdum Sadri Ziyο'nun (1865-1932), hayatını, eserlerini ve Tacik Farorud'unun edebî tarihindeki yerini ele almaktadır. Kitap, geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmekle birlikte özellikle 1920'lerin başlarındaki Tacik edebiyatının tarihi üzerine çalışan edebiyat uzmanları için özellikle ilgi çekicidir.

Yazar, Sadri Ziyο'nun aydınlanma çalışmasına ve bunun Buhara'daki tarihsel bağlamına ilişkin malzemeleri ele almakta, ayrıca Sadri Ziyο'nun yaratıcı çalışmaları ve daha genel anlamda Tacik aydınlanma düşüncesinin gelişimi üzerinde tesiri bulunan etkenleri araştırmaktadır. Yazar Sadri Ziyο'nun aydınlanma düşüncesinin oluşumunda çok önemli bir rolü olduğunu düşünmekte ve bunun aksini savunan bütün iddiaların temelden yoksun olduklarını ileri sürmektedir.

Bu kitap, yakın zamanda yapılan Tacik bilimsel çalışmalarına (2001-03), özellikle S. Tabarova'nın *Mubokhisai ziei dekhote va muzofotshuur bo ziei shakhri* ve R. Masov'un *The Legacy of Mangit Rule* isimli çalışmalarına karşıt olarak konumlandırılmıştır. Bu metinlerde,

Shakuri'ye göre, yazarlar sadece Sadri Ziyo'yu temelsiz bir şekilde eleştirmekle ve Tacik edebiyatı ve tarihindeki rolünü yanlış bir şekilde temsil etmekle kalmamış, aynı zamanda bu meşhur erken yirminci yüzyıl âlimi hakkında kötuleyici fikirler dile getirmişlerdir. Shakuri, Sadri Ziyo'nun tüm hayatını Buhara için adalet ve aydınlanma arayışlarına adanmış çok önemli bir alim olduğunu belirtmektedir. Kendisinin saygınlığını yeniden tesis etme arzusu kitabın temel amaçlarından biridir.

Yazar, Sadri Ziyo'nun, Buhara'da gerçekleştirdiği ve Tacik aydın sınıfının birçok üyesinin ilgi gösterdiği tartışma toplantılarının önemine değinmektedir. Bu toplantılarda filozoflar, şairler ve yazarlar Shokhin ve Akhmedi Donish gibi modern Tacik yazarlarının şiirlerini yorumlamışlardır. Aini, Munzim ve Hamdi gibi genç Tacik şairler bu çevrelerden çıkmıştır. Sadrinnom Aini, sıklıkla bu toplantıların önemine işaret etmiştir.

Bu önemli rolü göz önünde tutularak, bu çevre modern Tacik edebiyat okulu olarak adlandırılmıştır. Grup, aynı zamanda, Tacik aydın ve şairlerinin, içinde buldukları zaman diliminde yaşanan en önemli sorunları ve zorlukları tartışmasına olanak sağlamıştır.

Shakuri, Sadri Ziyo'nun o dönemlerde toplum için yaptığı çalışmalar sebebiyle karşılaştığı güçlüklerle de temas etmektedir. Ziyo'nun, o zamanlarda Buhara'da yönetimde olan hükümet sistemine karşı çıkan, Zhadid hareketi ve diğer genç reformistlere sağladığı desteğe özellikle dikkat çekilmektedir. Yazar, aynı zamanda Sadri Ziyo'nun Buhara'da eğitim ve kültürün gelişimine yaptığı katkılara da değinmekte ve Ziyo'yu toplumsal-siyasal bir reformcu olarak tasvir etmektedir.

Kitabın öne çıkan bir özelliği Sadri Ziyo'nun çalışmasını kapsamlı olarak değerlendirmesi ve bu değerlendirmeye benzer temalar üzerine çalışmış olan daha geniş bir Tacik şair ve yazarları çevresine dair ayrıntıları dâhil etmesidir.

Ne yazık ki, Shakuri kitapta değindiği tarihsel belgelerin kaynakçasını sunmamaktadır.

Askarsho Kalonov

Çeviren Metin Yeğenođlu